

даної стратегії, є Кавказька війна і сильна антиросійська пропаганда в Великобританії. З одного боку, є розширення військової колонізації, що є основним методом управління Миколи I для встановлення контролю над Північним Кавказом, а з іншого – британська пропаганда, яка стає серйозною політичною зброєю для захисту кавказького населення. В даному дослідженні підкреслюються конкретні приклади дипломатичного протиставлення між двома країнами на Кавказі, а також надається інформація про недосліджені на сьогоднішній день архівні дані.

Ключові слова: Росія, Великобританія, Кавказ, Черкесія, Девід Уркарт, «Віксен», поляки.

УДК 329.8:001.8

Г.В. Шипунов

ІНСТИТУЦІЙНО-ОРГАНІЗАЦІЙНА ЕВОЛЮЦІЯ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ: МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Трансформація інституту політичних партій, зокрема їхньої організаційної структури, що відбувається в сучасному суспільстві, потребує належного наукового осмислення. Відтак у статті на основі інтегративної теорії партійних змін К. Джанди та Р. Хармела побудовано методологічну стратегію дослідження інституційно-організаційної еволюції політичних партій, яка є придатною для її застосування в контексті аналізу процесу організаційної модифікації політичних партій на пострадянському просторі, у тім числі й в Україні.

Ключові слова: політична партія, партійна організація, партійні зміни, екзогенні фактори змін, ендогенні фактори змін.

Проблема аналізу якісного переформатування традиційних політичних інститутів як наслідку кардинальної трансформації сутнісних характеристик суспільства, його політичної структури, є актуальним дослідницьким завданням сучасної політології. Важливим напрямом такого роду наукових пошуків є осмислення тих змін, яких зазнають політичні партії як невід'ємні елементи сучасних політич, зокрема крізь призму трансформації їхньої (партій) організаційної структури. Результати цих пошуків представлені, зокрема, концепціями кадрової, масової, «всеохоплюючої», картельної, «модернізованої кадрової», мережевої політичної партії.

Особливого значення окреслена проблема набуває в контексті зміни уявлень про суть самої демократії, яка відбувається в умовах переходу суспільств на нову, постіндустріальну (постмодерну, постінформаційну) стадію розвитку. Відтак, за твердженням американського науковця В.Кротті, зміна відносин між політичними партіями та демократією в сучасному суспільстві є не просто однією з, а найважливішою темою в дослідженні сучасних партій [3, с. 8-9]. Тож, це вимагає належного наукового осмислення та вироблення послідовної методологічної стратегії аналізу інституційно-організаційної еволюції політичних партій.

Тут необхідно наголосити, що західна політична наука представлена цілим комплексом ґрунтовних досліджень організаційної еволюції політичних партій. Про це свідчать праці, зокрема, М. Дюверже, З.Нойманна, О. Кіркхаймера, А. Панебьянко, П. Ігнаці, Т. Погунтке, Р.Каца, П. Мейра, Р. Кула, С. Волінца, Р. Гюнтера, Л. Даймонда. Натомість можемо констатувати, що визначена проблема є мало дослідженою у рамках української політології. Окремі її аспекти розкриті у працях Ю.Шведи, А. Романюка, В. Лебедюка, М. Кармазіної, М. Примуша.

Актуальність цієї проблеми та її недостатня розробленість у межах вітчизняної політичної науки зумовлює мету нашого дослідження – побудувати теоретично послідовну та емпіричну адекватну методологічну стратегію дослідження інституційно-організаційної еволюції політичних партій, яка б була придатною для її застосування в контексті аналізу процесу організаційної модифікації політичних партій на пострадянському просторі, у тім числі й в Україні.

Для уникнення концептуальної плутанини маємо, передусім, визначитись із індикаторами, які відображають сутнісні характеристики інституту політичних партій. Така необхідність зумовлена тим, що підвищений інтерес з боку науковців до цього інституту став причиною появи суттєвої дослідницької проблеми – відсутності єдиного, загальноприйнятого підходу до визначення партії та її конституюючих ознак. Як слушно наголошує українська вчена М. Кармазіна, аналіз дефініцій свідчить, що ті з них, які були чи є прийнятними для одного кола дослідників (у той чи інший час), викликали чи викликають незгоду й критику в інших [2, с. 9].

Тож, ми будемо виходити з позицій концептуального підходу американських науковців Дж. Ла Паломбари та М. Вейнера, оскільки у його рамках визначені найсуттєвіші, на нашу думку, характеристики інституту політичних партій, які дають змогу, зокрема, відрізнити його від таких інститутів, як група інтересів та громадська організація: 1) ідеологія – будь-яка партія є носієм ідеології або, принаймні, виражає певну орієнтацію, специфічне бачення соціального світу та місця у ньому людини; 2) організація – відносно тривале у часі об'єднання людей, що здійснює свою діяльність на національному, регіональному та локальному рівнях, спрямовану на досягнення визначених цілей; 3) мета – здобуття та реалізація влади; 4) мобілізація – кожна партія прагне забезпечити собі підтримку народу: від голосування на виборах до активного членства у ній [10, с. 6; 5, с. 227-228].

Евристична цінність зазначеного підходу полягає в тому, що він охоплює такі визначальні з точки зору означення інституту політичних партій елементи, як організація та ідеологія (проблемна орієнтація). Відтак у рамках нашого дослідження, осмислюючи особливості еволюції інституту політичних партій в сучасному суспільстві, ми сфокусуємось на аналізі тих змін, яких зазнає їхня організаційна структура. У цьому контексті постає логічне питання, яке потребує детального методологічного осягнення: чому політичні партії змінюються (або, іншими словами, що саме змушує їх змінюватись)?

В сучасній політичній науці можна виділити декілька теоретичних підходів, представники яких у різний спосіб дають відповідь на зазначене питання. Так, зокрема, у рамках першого підходу наголошено на так званих зовнішніх шоках (потрясіннях), які детермінують партійні зміни. Основним таким потрясінням є поразка партії на виборах, що може кардинальним чином змінити її положення у рамках партійної системи: зменшення підтримки існуючих партій та зростання кількості голосів, відданих за нові політичні сили, збільшує електоральну волатильність, що, своєю чергою, свідчить про зміни в партійній системі. Таким чином, трансформації політичних партій тут розглядаються в контексті тих змін, що відбуваються у партійній системі.

Представники другого підходу пов'язують трансформацію партій з тими змінами, що відбуваються в оточуючому середовищі, у якому вони функціонують (тут воно не зводиться лише до партійної системи). Тобто, модифікація політичних партій у рамках цього підходу розглядається як поступовий і безперервний процес адаптації до викликів, які зумовлені змінами в оточуючому соціально-економічному та політичному середовищі. Причому фокус аналізу тут зміщується від змін, що відбуваються в партійній системі, до конкретно трансформації самих партій, специфіки їхньої організації.

Представники третього підходу розглядають у якості стимулів трансформації політичних партій стратегії та дії окремих партійних лідерів, які, реагуючи на зміни в

оточуючому середовищі, можуть ініціювати, наприклад, раптове коригування партійної ідеології для перемоги на виборах. У рамках цього підходу італійський дослідник А.Панебьянко наголошує, що на найрадикальніші перетворення в партії можна очікувати у разі зміни партійного керівництва, яке супроводжується змінами в складі партійної домінуючої коаліції [6, с. 172]. Тож, головною особливістю такого підходу до пояснення партійних змін є те, що фокус уваги тут одночасно зміщується з системного рівня на рівень окремих партійних організацій, а також з розуміння цього процесу як поступового і рівномірного до його інтерпретації як дискретного, з періодами низької та високої активності [8, с. 261].

На нашу думку, найбільшим пізнавальним потенціалом з огляду на її комплексний характер володіє інтегративна теорія партійних змін, сформульована американськими дослідниками К. Джандою та Р.Хармелом. Розглядаючи партійні цілі в якості основного поняття в контексті осмислення партійних змін, науковці розробили пояснювальну схему, яка поєднує елементи трьох згаданих підходів [8, с. 262]. Тож, їхньою вихідною методологічною установкою є твердження, що успішні спроби змінити партію зазвичай потребують як вагомого приводу (включно з необхідністю врахування тих перетворень, що відбуваються в оточуючому середовищі), так і міцної коаліції підтримки всередині партії.

Таким чином, Р. Хармел та К. Джанда виокремлюють такі основні фактори, що зумовлюють та визначають специфіку партійних трансформацій: 1) зовнішні потрясіння (найбільшим з яких є поразка партії на виборах); 2) зміна керівництва; 3) зміна домінуючої коаліції всередині партії [6, с. 172-173]. Виходячи з цього, можемо стверджувати, що теоретично послідовне та емпірично адекватне вивчення інституційно-організаційної еволюції політичних партій вимагає врахування та детального аналізу сукупної дії на зазначений процес ендегенних та екзогенних факторів.

Відправним концептуальним положенням в осмисленні впливу ендегенних факторів, на нашу думку, є позиція, відповідно до якої політична партія не є однорідним утворенням, а виявляє свою суть у різних іпостасях [12, с. 371-372]. Так, зокрема, американський та ірландський дослідники Р. Кац і П. Мейр виокремили три організаційних «обличчя» партії, дослідження та оцінка співвідношення (балансу) між якими дає змогу встановити і зрозуміти вплив внутрішніх факторів на розвиток різних моделей партійної організації: 1) партія в органах державної влади (представництво партії в парламенті, уряді, регіональних і місцевих органах влади та рада); 2) партія на місцях (тобто, партія як сукупність її членів, активістів, спонсорів, послідовників та лояльних виборців. Тож, найважливішими характеристиками тут є добровільне членство, постійність та регулярність. Також цей вимір дає змогу визначити особливості територіальної організації партії на різних рівнях, зокрема оцінити специфіку взаємодії між її загальнонаціональними, регіональними та локальними підрозділами); 3) партія в центральному апараті (партія на рівні загальнодержавного партійного керівництва. Цей вимір дає змогу дослідити особливості партійного керівництва та лідерства, взаємодії між різними групами партійної бюрократії як у горизонтальному, так і у вертикальному розрізі) [9, с. 113].

Для оцінки значущості кожної зі згаданих іпостасей партійної організації науковці використовують декілька індикаторів, найважливішими серед яких, за твердженням американського дослідника Дж. Ішиями, є: 1) відносна величина офіційного членства; 2) співвідношення між кількістю партійних функціонерів у центрі та на місцях; 3) співвідношення між кількістю функціонерів та активістів у центральному апараті партії [1, с. 149-150].

Аналогічну дослідницьку стратегію застосовують угорський і чеський науковці З. Інейді та Л. Лінек. Їхній концептуальний підхід, на нашу думку, можна розглядати як деталізацію сформульованих Р. Кацем та П.Мейром характеристик партійної організації. Тож, згідно з ним, для створення організаційного профілю партії необхідно виходити з

урахування таких позицій: 1) розмір партії (передбачає, насамперед, з'ясування кількості членів та партійних функціонерів, а також рівня організаційного покриття в межах всієї держави); 2) активність членів (основна увага тут має бути сфокусована на вимогах партійного статуту щодо членства, періодичності партійних засідань, важливості мобілізації у стратегії партії); 3) організаційна складність (визначення рівня розбудованості, структурної диференційованості партійної організації, а також ступеня глибини проникнення («укорінення») партії в суспільство («повсюдність організації»)); 4) автономія партії (визначення наявності та ступеня персональної (членів, керівництва, кандидатів) і фінансової (джерел доходу) залежності партії від інших установ та організацій. Чим більш незалежною є партія у наборі своїх членів, виборі керівництва та представників, а також чим більш захищеними є джерела її доходу, тим більш автономною вона буде); 5) концентрація влади (вирішальне значення тут має визначення особливостей прийняття рішень, розподілу контролю над цим процесом між різними рівнями партійної організації. Варіанти такого розподілу вкладаються у проміжок між правлінням однієї людини та низовою демократією, або між суворою підпорядкованістю (ієрархією) та взаємною автономією (стратархією). Дослідження цих аспектів передбачає з'ясування методів відбору партійного керівництва та кандидатів у депутати; особливостей взаємовідносин між загальнонаціональними та місцевими партійними організаціями; стилю партійного керівництва); та б) баланс влади всередині організації (тут передусім йдеться про визначення балансу сил між парламентськими, урядовими та позапарламентськими елементами всередині партії. Для цього необхідно встановити кількість державних посадових осіб в керівництві партії, а також з'ясувати статус парламентських груп відповідно до партійного статуту) [7, с. 459-461].

Переходячи до визначення екзогенних факторів інституційно-організаційної еволюції партій, на наш погляд, необхідно звернутись до такого поняття, як «структура можливостей» – сукупність обмежень та можливостей, які перешкоджають або сприяють вибору партією певної лінії поведінки, а також змушують її надавати перевагу тим, а не іншим формам колективної дії [13, с. 231].

На нашу думку, саме різна «структура можливостей» як сукупність різноманітного поєднання екзогенних факторів і зумовлює плюралізм варіантів організаційної еволюції партій. Цими факторами є інституційні характеристики політичної системи (насамперед, наявність парламентської або президентської системи правління та особливості виборчої системи), а також специфіка «політичного середовища», у якому функціонує партія. За слушним зауваженням американської дослідниці К. Лоусон, необхідно чітко розуміти той контекст, у якому формувались та функціонують партії: неможливо вийти за межі поверхневого опису, якщо не вивчати інституційну структуру держави (конституція, виборча система, закони, правосвідомість та правозастосування, які впливають на специфіку утворення партій та їхню ідентичність у кожній конкретній країні); ключові моменти політичної історії партій (включно з виборами); проблеми, які хвилюють виборців (наприклад, етнічні та релігійні розмежування, розподіл ресурсів та соціальних послуг); позицію держави та самих партій щодо міжнародної ситуації та глобалізації [4, с. 37-38].

Зауважимо, що застосування цього підходу в контексті дослідження політичних режимів країн Східної Європи, у тім числі й республік колишнього СРСР, зумовлює необхідність врахування таких чинників, які значною мірою впливають на особливості розвитку політичних партій в зазначених регіонах: рівень суспільної довіри до партій; обсяг президентських повноважень; особливості виборчого законодавства; рівень суспільної довіри до профспілок та членства у них; тип попереднього політичного режиму [1, с. 155].

Тут треба звергнути увагу на те, що залежність організаційної трансформації партій у поставторитарних державах Східної Європи від типу попереднього політичного режиму є одним із найпоширеніших варіантів пояснення особливостей еволюції партій у вказаному

регіоні. Згідно з цим підходом, сутнісні ознаки попереднього авторитарного режиму визначають національну специфіку основних параметрів перехідних процесів (транзиту), що, своєю чергою, впливає на формування інституційного дизайну поставторитарних країн загалом та на характер партійної діяльності зокрема [1, с. 155].

Окрім з'ясування суті історичного типу політичного режиму, який передував та зумовлював специфіку демократичних перетворень, вельми важливим для осмислення траєкторій інституційно-організаційної еволюції політичних партій на пострадянському просторі є також визначення результату цих трансформацій, або, іншими словами, змістових ознак існуючого типу режиму.

Визначальне значення у цьому контексті, на нашу думку, мають такі фактори: 1) конституційний та реальний обсяг повноважень президента, а також його вплив на перебіг політичних процесів в країні. Тут треба згадати, що, згідно з підходом іспанського дослідника Х. Лінца, наявність сильного інституту президентства стимулює політичні партії брати участь у боротьбі передусім за посаду президента, відсуваючи на другий план інші політичні цілі. Причому ця закономірність виявляється як за прямого, так і за непрямого обрання президента [11, с. 55-57]. Тож, існування сильної президентської влади в країні зазвичай знижує роль виборчих кампаній, заснованих на ідеологічних принципах, та, натомість, посилює значущість тих кампаній, у центрі яких стоять сильні особистості [1, с. 157]; 2) характеристика виборчих інститутів і процесів, яка дає змогу з'ясувати наявність та визначити ступінь інституційних (як формальних, так і неформальних) можливостей для повноцінної міжпартійної конкуренції; 3) потенціал опозиційної діяльності, рівень якого визначає, зокрема, можливість (або неможливість) утворення опозиційних партій та ймовірність формування партійної системи, заснованої на ідеологічній боротьбі між політичними силами.

Таким чином, методологічна стратегія дослідження інституційно-організаційної еволюції політичних партій, на нашу думку, має ґрунтуватись на таких взаємопов'язаних принципах:

1) формулювання понятійного апарату: визначення та уточнення основних категорій, які використовуються у дослідженні. Насамперед йдеться про такі поняття, як «політична партія», «організація та структура політичної партії»;

2) розгляд та осмислення організаційної еволюції партій як процесу, що детермінований сукупною дією екзогенних та ендемогенних факторів. Це зумовлює необхідність встановлення цих факторів;

3) визначення екзогенних факторів та характеру їхнього впливу на організаційну модифікацію партій. Тут йдеться про особливості адаптації політичних партій до змін, що відбуваються у зовнішньому, соціальному середовищі (найважливішими серед яких є зміни у характері економічних відносин та соціальної стратифікації суспільства). Тому, на нашу думку, для розуміння загальної логіки та визначення можливих траєкторій еволюції партій необхідно, передусім, осмислити специфіку суспільно-історичного контексту, який детермінує та в якому відбувається трансформація зазначеного інституту. Іншими словами, першим кроком у дослідженні організаційної трансформації партій є досягнення духу певної історичної епохи, який виявляє та розкриває себе, зокрема, й через діяльність суспільно-політичних інститутів. Їхня криза, таким чином, може свідчити про те, що вони не відповідають цьому духу, а, отже, потребують внутрішніх змін. Тут ми виходимо з того, що однією з основних ознак кризи партії як політичного інституту є падіння його популярності у суспільстві та, як наслідок, зменшення підтримки та поразка партій на виборах. Відтак ця поразка є основним зовнішнім шоком, який змушує партії міняти як у організаційному, так і в ідеологічному вимірі задля адаптації до нових соціально-економічних та суспільно-політичних умов.

Наступним кроком у вивченні впливу екзогенних факторів є визначення особливостей політичного режиму, в рамках якого діють партії. Саме політичний режим створює «структуру можливостей» (систему інституційних обмежень та можливостей) для політичних партій, яка значною мірою визначає межі та характер їхніх організаційних змін. У цьому контексті необхідно визначити: а) систему правління держави (передусім, конституційний та реальний обсяг президентських повноважень); б) специфіку законів, що регулюють процеси утворення партій та контролю за їхньою діяльністю, а також особливості правозастосування у цій сфері; в) специфіку виборчих інститутів та характеру проведення виборів; г) юридичні та фактичні можливості для діяльності опозиції; д) особливості політичної культури суспільства в аспекті його ставлення до інституту політичних партій;

4) визначення ендогенних факторів та характеру їхнього впливу на організаційну модифікацію партій. Тут треба виходити з необхідності врахування двох основних аспектів: а) особливостей співвідношення сил та розподілу влади між різними групами (фракціями) всередині партії як у горизонтальному (на рівні центрального керівництва, у тім числі в контексті взаємостосунків між партійним керівництвом та представниками партії в органах влади), так і у вертикальному (у розрізі взаємодії між центральними, регіональними та локальними структурними одиницями партії) вимірі. Відтак необхідно, передусім, з'ясувати особливості обрання партійних лідерів, стиль їхнього керівництва, специфіку процесу ухвалення рішень та доступу до нього представників різних рівнів партійної організації. Це дає змогу визначити ступінь розвитку внутрішньопартійної демократії, а також важливість членства, організаційної розбудованості та ідеологічних питань у політичному житті партії. Зміна вказаних параметрів є одним із головних індикаторів організаційної трансформації політичної партії;

б) ефективності партії у реалізації своїх цілей, які зафіксовані у партійній і виборчих програмах та є відображенням її ідеологічної приналежності. Це дає змогу визначити, зокрема, ступінь важливості ідеології для партії. Неефективність у практичному втіленні задекларованих цілей може детермінувати процес ідеологічної та організаційної трансформації партії;

5) визначення національної (регіональної) специфіки дії екзогенних та ендогенних факторів організаційної еволюції політичних партій (так, наприклад, в контексті дослідження ідеологічної та організаційної трансформації партій в країнах пострадянського простору необхідно встановити, як на цей процес впливають характеристики попереднього, авторитарного типу політичного режиму, а також особливості переходу (транзиту) до нового типу режиму. Іншими словами, треба визначити вихідні інституційні умови еволюції партій, які задані параметрами старого режиму, та вектор транзиту (до демократії, модифікованого авторитаризму чи гібридного режиму), що у своїй сукупності зумовлюють специфіку зазначених факторів та визначають різні варіанти траєкторії трансформації партій).

Сформульована методологічна стратегія може бути застосована у подальших дослідженнях, зокрема для вивчення особливостей та визначення напрямів розвитку партій в умовах перехідних типів політичних режимів, у тім числі й в Україні.

Список використаної літератури

1. Ишияма Дж. Т. Партии-преемницы коммунистических и организационное развитие партий в посткоммунистической политике / Дж. Т. Ишияма // Полис. – 1999. – № 4. – С. 148-167 ; Ishiyama Dzh. T. Partii-preemnitsy kommunisticheskikh i organizatsionnoe razvitie partiy v postkommunisticheskoy politike / Dzh. T. Ishiyama // Polis. – 1999. – № 4. – S. 148-167

2. Кармазіна М. Партогенез: труднощі осмислення / М. Кармазіна // Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса. – 2011. – Вип. 3. – С. 4-20 ; Karmazina M. Partohenez: trudnoshchi osmyslennia / M. Karmazina // Naukovi zapysky

Institutu politychnykh i etnonatsionalnykh doslidzhen im. I. F. Kurasa. – 2011. – Vyp. 3. – S. 4-20

3. Кулик А. Трансформация партий в постиндустриальном обществе: кризис легитимности и ориентиры для политической системы России / А. Кулик // Политическая наука. – 2010. – № 4. – С. 8-28 ; Kulik A. Transformatsiya partiy v postindustrialnom obshchestve: krizis legitimnosti i orientiry dlya politicheskoy sistemy Rossii / A. Kulik // Politicheskaya nauka. – 2010. – № 4. – S. 8-28

4. Лоусон К. Новый подход к сравнительному исследованию политических партий / К. Лоусон // Политическая наука. – 2010. – № 4. – С. 29-48 ; Louson K. Novyy podkhod k sravnitel'nomu issledovaniyu politicheskikh partiy / K. Louson // Politicheskaya nauka. – 2010. – № 4. – S. 29-48

5. Шмачкова Т. Мир политических партий / Т. Шмачкова // Полис. – 1992. – № 1-2. – С. 226-233 ; Shmachkova T. Mir politicheskikh partiy / T. Shmachkova // Polis. – 1992. – № 1-2. – S. 226-233.

6. Janda K. Changes in Party Identity: Evidence from Party Manifestos / K. Janda, R. Harmel, C. Edens, P. Goff // Party Politics. – 1995. – Vol. 1, № 2. – P. 171-196

7. Enyedi Z. Party Searching for the Right Organization: Ideology and Party Structure in East-Central Europe / Z. Enyedi, L. Linek // Party Politics. – 2008. – Vol. 14, № 4. – P. 455-477

8. Harmel R. An Integrated Theory of Party Goals and Party Change / R. Harmel, K. Janda // Journal of Theoretical Politics. – 1994. – Vol. 6, № 3. – P. 259-287

9. Katz R. S. The Ascendancy of the Party in Public Office: Party Organizational Change in Twentieth-Century Democracies / R. S. Katz, P. Mair // Political Parties: Old Concepts and New Challenges // R. Gunther, J. R. Montero, J. Linz (eds.). – New York : Oxford University Press, 2002. – P. 113-135

10. LaPalombara J. The Origin and Development of Political Parties // Political Parties and Political Development / J. LaPalombara, M. Weiner (eds.). – New Jersey : Princeton University Press, 1966. – P. 3-42

11. Linz J. The Perils of Presidentialism / J. Linz // Journal of Democracy. – 1990. – Vol. 1, № 1. – P. 51-69

12. Schlesinger J. A. On the Theory of Party Organization / J. A. Schlesinger // The Journal of Politics. – 1984. – Vol. 46, № 2. – P. 369-400

13. Young L. Women's Movements and Political Parties: A Canadian-American Comparison / L. Young // Party Politics. – 1996. – Vol. 2, № 2. – P. 229-250

Стаття надійшла до редакції 8.05.2017 р.

H. Shypunov

INSTITUTIONAL AND ORGANIZATIONAL EVOLUTION OF POLITICAL PARTIES: METHODOLOGICAL BASES FOR THE STUDY

The problem of analyzing the qualitative reformatting of traditional political institutions as a consequence of a fundamental transformation of the essential characteristics of society, its political structure is topical research task of modern political science. The important direction of this type of scientific research is reflection the changes, undergone by the political parties as an integral part of modern polities, particularly through the prism of the transformation of their (party) organizational structure. The identified problem is of particular importance in the context of changing perceptions about the nature of democracy itself, which takes place in the transition societies to a new, post-industrial (postmodern, post-informational) stage of development. All of this requires appropriate scientific understanding and developing effective methodological strategy research of institutional and organizational evolution of political parties.

Therefore, based on an "integrated theory of party goals and party change" by K. Janda and R. Harmel, the article substantiates that theoretically consistent and empirically adequate methodological strategy research of institutional and organizational evolution of political parties

should be based on the following interrelated principles: 1) formulation of conceptual apparatus: defining and clarifying basic categories used in the study; 2) consideration and understanding of the organizational evolution of political parties as a process that is determined by the cumulative effect of exogenous and endogenous factors; 3) determination of exogenous factors and the nature of their impact on organizational modification political parties (in the most general context this position is revealed through the prism of understanding the specific socio-historical context, that determines and where is changing the said institution, and also features of the political regime, in which there are parties); 4) determination of endogenous factors and the nature of their impact on organizational transformation of parties (ascertain, first of all, features of the balance of power and the distribution of power between different groups (fractions) within the party, and also the efficiency parties in realization of their goals, that recorded in the party and election programs); 5) determination of national (regional) specifics action of exogenous and endogenous factors of organizational evolution of political parties.

Keywords: *political party, party organization, party change, exogenous factors of change, endogenous factors of change.*